

Urfalı Mor Yakup'a Göre İnsan Bedeni

Urfalı Mor Yakup (633–708), Süryanice yazdığı *Štoth Yavme* adlı eserinde insan bedenini yalnızca etten ve kemikten oluşan bir yapı olarak değil, Tanrı'nın yeryüzüne nakşettiği geçici ama kutsal bir mesken olarak anlatır. Ona göre beden, göğe ait, insan eli değmemiş ebedî evin dünyadaki bir izdüşümüdür. Bu yüzden fanidir, fakat içinde taşıdığı akıl ve ruh sayesinde koca evrenden daha derin, daha değerli bir manaya sahiptir. Evren insana hizmet eder; insan ise akıllı ve iradesiyle evreni aşan bir sır taşır.

Mor Yakup'un tasvirinde beden, ustalıkla inşa edilmiş bir kuleye benzer. Bu kutsal kule beş katmandan oluşur: ayaklar, bacaklar, karın, boyun ve baş. Her katman, Yaradan'ın hikmetle dokuduğu bir düzenin parçasıdır. Ayaklar bu yapının temeli gibidir; esnekliği, parmakları ve sağlamlığıyla insanı toprağa bağlar. Bacaklar, gövdeyi taşıyan sütunlar gibidir; kaval kemikleri, diz kapakları, güçlü eklemler bir araya gelir ve bedenin yükünü dengeler. Karın ve göğüs, bir kralın hazinelerini saklayan saray odasına benzer; hayatın devamı, korunması ve çoğalması burada gizlidir.

Bu düzen baştan sona tamamlanır. Baş, aklın yuvasıdır; insana evrende eşi benzeri olmayan değer kazandıran yetinin meskenidir. Böylece beden, ayaklardan başa kadar Tanrı'nın düzen, denge ve güzellik ilkesiyle örülmüş bir mabede dönüşür.

Mor Yakup'a göre insan, bu kusursuz yapısıyla koca evrenin küçük bir örneğidir; yaratılışın özü, Tanrı hikmetinin canlı bir şahididir. Her uzuv bir amaca hizmet eder; her ayrıntı insanı düşmekten, dağılmaktan korur. Geçici bedende bile sonsuz bir sır saklıdır: Tanrı'nın akıllı, düzeni ve sevgisi. Ve bu sır, insanı toprağa kök salmış bir beden olmanın ötesine taşır; onu göğe ait, ebedî bir evin umuduna bağlar.

Mor Yakup'un bu yaklaşımı, “İnsanoğlu âlemin bir sûretidir” ilkesinden başka bir şey değildir aslında. Bu ilkenin Arapçası da “el-insânu zûbdetü'l-âlem” olarak tebellür etmiştir. Bu ilkeye göre insan, yaratılmışların özü ve en kıymetli varlığıdır. Yani Tanrı, varlıklar âleminin tüm özelliklerini, sırlarını ve güzelliklerini insanda toplamıştır. İnsan, her bakımdan bu evrenin bir özeti gibidir. Bu açıdan bakıldığında insan bir mikrokozmos, âlem ise bir tür büyük insan, yani makrokozmostur.

Aynı şekilde, “İnsan âlemin zübdesidir” demek; insan, evrendeki tüm varlıkların en saf, en anlamlı, en yüksek temsilcisidir demektir ki bu da evrenin özü insanda toplanmıştır anlamına gelir. Bu ifade, insanın yaratılıştaki yüksek değerini ve taşıdığı manevî sorumluluğu da ortaya koyar.

Not: Bu yazı bir yorumdur. 1985 yılında Hollanda'daki Mor Efrem Manastırı tarafından yayımlanan Urfalı Mor Yakup'un “*Štoth Yawme / Altı Gün*” adlı Süryanice eserinin, insanın yaratılışı ve varoluşsal derinliği üzerine düşüncelerin yer aldığı yedinci bölümünden (s. 215–216) esinlenerek yazdığım bir yorumdur.